

Spiker Olmak O Kadar Kolay mı?

Is It So Easy To Become Announcer?

Metin KASIM*

ÖZET

Bu çalışmada radyo ya da televizyonda spiker olarak görev yapabilecek kişilerin nitelikleri üzerinde durulmaktadır. Spikerliğin ilk şartı dinleyiciler/izleyiciler tarafından rahatlıkla anlaşılacak bir ses tonu ve diksiyona sahip olunmasıdır. İkinci şartı spikerin bilgili, kültürlü olması, bu alanda özel eğitim almış olması ve tercihen yabancı dil bilmesidir. Özellikle haber spikerleri için daha önemli olan üçüncü şart haberde güvenilirlik açısından, spikerin yüz kızartıcı bir suçtan dolayı hüküm giymemiş olması veya toplum tarafından ahlaksız bir kişi olarak tanınmaması gerektiğidir. Spikerin fiziksel görünüşü ise ilk üçü kadar önemli olmamakla birlikte, izleyicinin dikkatini mesajdan uzaklaştırıp kendi kusurlarına çekecek nitelikte olmamalıdır.

ANAHTAR KELİMELER

Spiker, diksiyon, konuşma, radyo, televizyon.

ABSTRACT

The people's qualities who can work as an announcer in radio or television will be studied in this study. The first provision of being announcer is to have voice and diction which should be understood easily. The second provision is that announcer should be well-informed, cultured, well educated and also announcer should know a foreign language. The third provision for news announcer is that announcer should not be punished or sent to jail because of immoral action and announcer should not be known an immoral person by society. Physical vision of the announcer is not as important as the other provisions but it should not remove audience's attention from message and draw attention to his or her faulty.

KEY WORDS

Speaker, diction, speaking, radio, television.

* Yrd. Doç. Dr. ,Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Öğretim Üyesi..

GİRİŞ

Kitle iletişim araçlarının son derece geliştiği, radyo ve televizyonların önemli medya araçları olduğu, iletişim çağı olarak nitelendirdiğimiz çağımızda, bu iki araçtan insanlara mesaj aktaran ve adına spiker dediğimiz kişiler son derece önem taşımaktadır. Bu insanların bir kısmı uzunca ve zahmetli bir eğitim aldıktan sonra dinleyici ya da izleyici karşısına çıkartılırken, bazıları ise hiçbir eğitim almadan ekrana çıkartılmaktadır. Eğitimli spikerleri genellikle halk yararına, kamusal yayın yapan kuruluşlar tercih ederlerken, genellikle manken ve şarkıcılardan oluşan eğitimsiz spikerleri ise özel yayın kuruluşları tercih etmektedirler. Bunun en büyük nedeni, şöhret olmuş kişileri konuşurmak ya da ekrana çıkartmakla reytingleri arttırmak, daha doğrusu reklâm gelirlerini arttırmaktır. Türkiye’de birçok özel ve yerel kanalda bu iş daha vahim boyutlardadır. Çünkü bu tip kuruluşların yeterli sermayeleri bulunmadığından, buradaki insanların da spikerlik eğitimini bırakın, lise eğitimi bile bulunmamakta, ya da spikere ayrıca para ödememek için, yayıncılıkla ilgisi olmayan radyo-televizyon sahipleri, kendileri sunum yapmaktadırlar.

İngilizce bir kelime olan spikerin Türkçesi, sunucu ya da konuşmacı olarak geçmektedir. Ancak bu çalışmada bahsedilen konuşmacı; radyoda mikrofon veya televizyonda hem mikrofon hem de kameralar karşısında dinleyiciye/izleyiciye hitap eden konuşmacıdır. Bu konuşmanın yüzyüze yapılan konuşmadan farkı; bir kitle iletişim aracının kullanılıyor olması ve hitap edilen kitlenin sayısal açıdan farklılığıdır. Radyo ve televizyonda spikerlerin görevleri program formatlarına göre değişebilmektedir. Her spikerin ses tonu, diksiyonu, bilgi ve yeteneği her formata uymayabilmektedir. Spiker denilince ilk akla gelen tür, haber spikerliği olmaktadır. Bu tür için diğerlerinden farklı olarak tok ve güvenilir bir ses tonu aranmaktadır. Bu tür spikerler genellikle hazır bir haber metnini seslendirirler. Bir şiir programı sunacak spikerde yumuşak bir ses tonu ve şiiri iyi okuyabilme yeteneği aranır. Spor programı ya da özel haber programı sunacak bir spikerde ise konu hakkında bilgi sahibi olması şartı aranır. Eskiden müzik programı sunucuları için de o müzik türü ile ilgili bilgi sahibi olması şartı aranmakta, hatta genellikle de bu tip programları radyo sanatçıları sunmakta idiler. Günümüzde ise bu tip programların bir kısmını, adlarına VJ (video jockey) denilen, mankenler ya da dekolte giymiş/giydirilmiş hanımlar sunar hale gelmiştir.

İnsanoğlu öğrenmek için 5 duyu organını kullanır. Öğrendiklerimizin kaynağının %10'unu okuduklarımız, %20'sini duyduklarımız, %30'unu gördüklerimiz, %50'sini hem görüp hem yaptıklarımız, %70'ini konuşurken düşünüp yaptıklarımız, %90'ını konuşurken düşünüp, yapıp söylediklerimiz oluşturmaktadır. Sadece görme ve duyma yolu ile öğrendiklerimizin oranı %94'lük bir paya sahiptir.¹ Radyonun duyma organlarına, televizyonun ise hem duyma, hem de görme organına hitap ettiği düşünülecek olursa, insanoğlunun öğrenme sürecinde spikerlere ne kadar büyük bir görevin düştüğü de rahatlıkla anlaşılabilir.

1. Spiker kime denir?

Spiker sözcüğünün İngilizce'deki karşılığı "speaker" olup, anlamı konuşmacı, sözcüdür.² Televizyonda, birbirinden çok farklı konularda konuşan konuşmacılar vardır ve bunlar yaptıkları farklı işlere göre değişik isimler alırlar. Haber spikeri (newcaster), spor spikeri (sportscaster), görüşmeci (interviewer), sunucu (showman), gibi.³ Spikerlikte ikinci bir ayırım ise konuşmacının hazır metin den mi, yoksa spontane/gelişigüzel mi konuşmak durumunda olduğudur. Hazır metinden okuyan spikerin yapabileceği en büyük hata; yanlış okuma olabilir ki o da hemen düzeltilebilir. Ancak elinde metin olmadan sunum yapan spikerin daha dikkatli ve düşünerek konuşması gerekmektedir. Türkiye'de özel kanallardan birinde yarışma programı sunan Güner Ümit'in başına gelenler, Türk halkı tarafından uzun süre unutulmamıştır. Yarışmayı metinsiz olarak sunmak zorunda olan Ümit, bir espri yapmaya çalışırken, alevi vatandaşlarımızın incinmesine neden olmuştur. Bu hatası deyim yerinde ise Ümit'in sunuculuk hayatının da sonu olmuştur.

2. Konuşma Nedir, Nasıl Olmalıdır?

Konuşma, Latince *conversari* sözcüğünden gelir, anlamı ise; konmak, konaklamak demektir. Bu kavramdan İngilizce ve Fransızca *conversation*, İtalyanca *conversazione* sözcükleri türemiştir. Eski Türkçedeki kongşu (komşu) sözcüğünden, bugünkü konuşma sözcüğüne gelinmiştir. Burada kongşu sözcüğü Türkçe *kon*, *konakla* sözcüklerinden türemiş ve zamanla *kon-u-ş*, *konuşmak* sözcükleri ortaya çıkmıştır.⁴

¹ Adil Maviş, *Söz Söyleme ve İnsanları Etkileme Sanatı*, İstanbul 2006, s. 22.

² Golden Dictionary; Milliyet Yayınları, s.746.

³ Gürol Gökçe, *Televizyon Program Yapımcılığı ve Yönetmenliği*, İstanbul 1997, s.294.

⁴ Suat Taşer, *Konuşma Eğitimi*, İstanbul 2000, s.170.

Konuşma; insanı diğer canlılardan ayıran düşünme, karşılaştırma yapabilme gibi özelliklerinin, sesler yardımıyla dışa vurulmasıdır. Konuşma, insanoğluna yaratılışıyla birlikte bağışlanmış bir özelliktir, ancak bu özelliğin ortaya çıkabilmesi için insanın önce biyolojik sonra sosyo-kültürel gelişime ihtiyacı bulunmaktadır. İnsan, öğrenmek ve öğretebilmek, toplum içinde yaşayabilmek için konuşmaya ihtiyaç duyar.⁵ Konuşmanın ana malzemesi sözcüktür, o nedenle sözcüklerin sağlam ve sağlıklı olması gerekir. Yani telaffuzunun anlaşılır, vurgusunun doğru, tonlamasının anlamlı olması gerekir.⁶ Konuşma başka bir görüş açısından inceliğin, olgunluğun, güzelliğin, zarafetin, zekanın ve kültür düzeyinin açık bir gösterişi olarak ifade edilebilir.⁷

Konuşmanın doğuştan gelen bir nitelik olduğunu ileri süren görüşün aksine, güzel konuşma ise doğuştan gelen bir yetenek değildir. Bu, bir spor dalı gibidir. Herkes, istediği takdirde yeteri kadar, kendi başarısını yaratacaktır. Pek çok konuşmacının gelişimleri ve yapılan çalışmalar incelendiğinde, konuşmanın, içinde biraz heyecan ve telaş taşınması, konuşmayı daha renklendiren bir unsur olarak ortaya çıkmaktadır.⁸ İyi bir konuşmacının ya da diğer adı ile spikerin, her şeyden önce ana dili konusunda yeterli bilgi birikimine sahip olması ve bunu iyi kullanabilmesi, açık ve anlaşılır bir dil ile konuşması gerekir. Konuşmacı, söylediklerine her şeyden önce kendisi inanmış olmalıdır. İyi konuşmacı olmak için, aynı zamanda iyi bir dinleyici de olmak gerekir. Konuşmacı, konuk veya dinleyicilerine değer verdiğini hissettirebilmeli, hitap kelimesi olarak nezaketen “sen” yerine “siz” sözcüğünü tercih etmeli, argo kelimeler kullanılmamalı, yıkıcı değil, yapıcı olmalıdır.

Çoğu iyi konuşmanın karakteristik özelliği bilgi verici, eğlendirici, ikna edici olması, dinleyicilerin istek ve beklentilerine cevap vermesidir.⁹ Konuşma eyleminin görsel davranış, ses, dil ve zihinsel etkinlik olmak üzere dört ögesi bulunmaktadır. Bunlardan ikisinde kusursuz olan kimse etkili konuşmacı, üçünde kusursuz olan iyi bir konuşmacı, dördünde de kusursuz olan ise; büyük konuşmacı sayılabilir.¹⁰

⁵ Ertuğrul Yaman, *Konuşma Sanatı*, Ankara 2001, s.7-9.

⁶ Jülide Gülizar, “Radyo Ve Televizyon Haberlerinde Dilin Kullanımı”, www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster, (Erişim Tarihi:26.09.2008).

⁷ Ali Kaya, *Etkili ve Güznel Konuşma Sanatı*, Konya 2004, s.18.

⁸ Cahit Maaç, “KonuşmaSanatı”, http://www.diksiyonegitimi.org/viewpage.php?page_id=2 (Erişim tarihi:26.09.2008).

⁹ Ralph S. Pomeroy, *Speaking From Experience*, New York 1977, s.193-194.

¹⁰ Suat Taşer, *age.*, s.77.

Konuşma soluk, ses, söz, cümle demektir. Konuşurken amacımız anlaşılır, inandırıcı, güvenilir ve etkileyici olmaktır. Bunu sağlamak için araçlarımız doğru soluk, doğru ses, doğru duraklama, doğru yorumlama, doğru üslup, doğru telaffuz, doğru tonlama, doğru vurgulama, konuşma dilinin kurallarına uymaktır. Doğru ve güzel konuşmanın en önemli kuralı, konuşma dilinin kurallarını bilmektir.¹¹

Konuşmanın temel öğeleri; ses, dil, diksiyon, vurgulama, duraklama, tonlama, yorumlama, üslup olarak belirtilebilir ve bu öğelerin teker teker incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

2.1. Konuşmanın Temel Öğeleri

2.1.1. Ses

Ses, titreşebilen nesnelere oluşturulur. Sesin iki temel özelliği vardır biri şiddeti, diğeri frekansıdır. Bir saniyedeki dalga sayısı, o sesin frekansını verir. Frekans, Hertz birimi ile ifade edilir. İnsan kulağı 20 ile 20.000 Hertz arasındaki sesleri algılayabilir. 20 hertzın altındaki seslere “infra”, 20.000 hertzın üstündeki seslere ise “ultra” sesler denir. Bu sesleri insan kulağı algılayamaz.¹²

Konuşmada en önemli unsur sestir. Sesin niteliği, süresi ve tınısı önemlidir. Ses ögesi vurgu, ton, tonlama, süre, sesin niteliği gibi ayrıntıları da içerir. Konuşmanın etkinliği sese dayanır. Ses bozukluklarının en önemlisi telaffuzda ortaya çıkar. Söyleyiş bozuklukları, bölge ağızlarının etkisiyle ortaya çıkmakta veya seslerin hakkını verememekten kaynaklanmaktadır. Türkçede söylenmesi zor kelimelerin çoğu yabancı kökenlidir.¹³ Her konuşmacı ses tonunda müziğe benzer ölçüde bir güzellik yaratmadıkça etkili olamaz. Ses, şarkı söylerken nasıl eğitiliyorsa konuşmak için de eğitilmesi zorunludur.¹⁴

Sesin gücü zaman, yer, uygarlık dinlemez. Radyoda ses, televizyona göre daha çok kişiye ulaşır. Kulak belleği, göz belleğine kıyasla daha zayıf olmasına rağmen, kişi üzerindeki etkisi uzundur, bu etki ömür boyu sürebilir.¹⁵ Bunun en iyi örneğine görmeyen insanlarda rastlamak mümkündür. Bu insanlar göremedikleri için birçok şeyi duyarak öğrenirler ama duydukları sesleri, uzun süre unutmazlar.

¹¹ Ülku Giray, “Radyo için Sunuculuk ve Spikerlik”, *Radyo ve Radyoculuk*, İstanbul 2005, s.204.

¹² Nejat Çetinok, *Radyo Bilgisi*, İstanbul 2007, s.68.

¹³ Ertuğrul Yaman, *age.*, s.18.

¹⁴ Ali Kaya, *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*, Konya 2004, s.18.

¹⁵ Bengül Erdamar, *Radyo Programcılığı*, İstanbul 1992, s.16.

Bazı sesler, mikrofonik olarak değerlendirilirken, diğerleri bu değerlendirme dışında tutulur. Mikrofonik sestem kasıt herhangi bir sesin mikrofon aracılığı ile kayıt ve yayına yansıyan halidir. Burada sesin şiddetinin önemi yoktur. Sesi çok az çıkan fakat mikrofonik olan bir kişi, iyi bir spiker olabilir ama sesi çok gür olan, buna karşılık mikrofonik olmayan kişi tercih edilmez. Birçok insan, kendi ses kaydını dinlediği zaman şaşırır. Bunun iki nedeni olabilir: Birincisi insan kendisi konuşurken sesinin farkına varmayabilir. İkincisi ise mikrofon ve diğer araçlardan geçen sesin, değişikliğe uğramasıdır.

Stüdyodan mikrofon aracılığıyla alınmış olan ses simgeleri vericiye ulaştığında, “amplifikatör”den (yükseltici) geçirilerek yükseltilir. Bu işleme “amplifikasyon” denir. Vericideki frekans üreten osilatör, taşıyıcı radyo dalgalarını üretir. Bunun üzerine stüdyodan gelen ses frekansları bindirilir.¹⁶ Elektromanyetik dalgalara çevrilen ses, radyo ya da televizyon alıcılarımızda tekrar bizim algılayabileceğimiz sesler haline getirilir.

Doğru ses, ağzın ortasından, orta şiddetle çıkan sestir. Sesin şiddeti kulağımızdaki etkisidir. Konuşulan yere ve konuşulan konuya göre ayarlanır. Sesin yüksekliği (genişliği) ince sesleri, kalın seslerden ayıran nitelik olup, tize çıkıp-pese inme ölçüsüdür. Sesin tınısı şiddeti ve yüksekliği aynı olan sesleri birbirinden ayıran özelliktir. Sesin tınısını belirleyen unsurlar, tınılayıcılarıdır. Tınılayıcılar ise boğaz, ağız boşluğu ve burun boşluklarıdır.¹⁷ Her insanın sahip olduğu tınılayıcıların farklılığı, insan seslerinin birbirinden ayrılmasındaki en büyük etkendir.

Sesin şiddeti, ses girişlerinin titreşimindeki enerjiye bağlıdır. Dikkat, sesin şiddetini değiştirerek cümlelerin farklı bölümlerine odaklandırılabilir. Alçak bir ses tonu, erkekte kararsızlık ve tereddüt ifade ederken, kadına kadınsı ve duygusal bir özellik katar. Yüksek bir tonu ise erkekler için hırçınlık, öfke kadınlar için güçlü ve erkeksi bir izlenim bırakır. Sesin şiddetini, bağırmadan yükseltme ve sese pozitif enerjiyi yansıtma, diyaframı kullanma becerisi ile gerçekleşir. İyi bir konuşma sesi, herkes tarafından işitilebilmeli ve kulakta patlamamalıdır.¹⁸ Duyulmayan ses anlaşılacağı gibi, aşırı gelen ses de kulakları tırmalayacağından, insanı rahatsız edecek ve gelen sesler dinlenmek istenmeyecektir.

Ses, radyo yayıncılığının temelini oluşturur. Bir mesaj ne kadar iyi yazılırsa yazılsın, ona ruh veren, sesdir. Sesin uygunsuz olduğu bir mesajın etkisinin ya

¹⁶ Çetinok, *age.*, s. 68.

¹⁷ Giray, *age.*, s. 204.

¹⁸ Maviş, *age.*, s.140.

tümden yok olacağı ya da azalacağı açıktır. Bu yönden radyo yayıncılığında sesi ile hizmet verecek insanların seslerinin, seslendirecekleri mesaj türüne uygun olması gerekir.¹⁹ Aksi takdirde mesajdan beklenen etki gerçekleşmeyebilir.

İyi bir spikerin sesinin işitilebilir ve konuşmasının akıcı olması yeterli değildir. Bunun yanı sıra sesin hoşça gider bir nitelik taşıması da gerekir. Bir sesin hoşça gitmesi, o sesin tınısı ile ilgilidir. Katı, kulak tırmalayan, hırıltılı, madensel, tiz, burunsal, hışırtılı, buğulu, çok yumuşak, gevrek, biçimden yoksun sesler, hoşça gitmeyen seslerdir. Ayrıca sesde açıklık, sadelik, kişilik de bulunmalıdır. Spikerin sesi, konuşma sırasında tekdüze olmamalı, anlatıma göre de değişebilmelidir.²⁰

Değişik programlara spiker seçilirken genellikle çocuk programları sunumu için; ince sesli bayanlar haber programları için tok sesli erkek ve bayanlar tercih edilmektedirler. Haberlerin, çocuk sesine benzeyen bayanlara sundurulması ise, haberlere güveni azaltır. Film seslendirme eylemi de aslında spikerler tarafından yapılmaktadır. Diğerleri ile aradaki en büyük fark film seslendirmenlerinin rollerinin gerektirdiği biçimde sesleri ile oynamaları, bir karakteri canlandırmalarıdır. Bu bakımdan önemli olan, bu spikerlerin seslerinin ince ya da kalın olması değil, rolünün gereğini yerine getirebilmeleridir.

Anons spikerliği ise, haber spikerliğinden tamamen farklıdır. Anons spikerleri, programların devamlılığını ve akıcılığını sağlarlar. İzleyici, bu spikerleri her gün görmeye alıştığı için, onları aileden birileri olarak kabul eder.²¹

2.1.2. Dil

Konuşma, dil sayesinde gerçekleşir. Hece, kelime, cümle ve metin safhaları, konuşma dilini oluşturur. Dilin verimli kullanılabilmesi, söz dağarcığının zengin olmasına bağlıdır bunun yolu ise çok okumak, iyi bir dil eğitimi almak ve iyi konuşanları dinlemekten geçmektedir.²² Dil, bir topluluğu oluşturan fertler arasında anlaşmayı ve insanların atalarından yüzyıllar boyunca elde ettiği tecrübelerin yeni nesillere aktarılmasını sağlar. Dilini kaybeden biri kendisini ve milliyetini de kaybeder.²³ Tarih boyunca konuşulan binlerce dilden 106 tanesi yazıyı kullanmış ve edebiyat üretebilecek dereceye ulaşabilmiştir. Bugün ise

¹⁹ Aysel Aziz, *Radyo Yayıncılığı*, Ankara 2002, s. 208.

²⁰ Taşer, *age.*, s.126-127.

²¹ Gökçe, *age.*, s.296.

²² Yaman, *age.*, s.19.

²³ Sırrı Er, *Konuşmak Sanattır*, İstanbul 2004,s.11.

konusulan 3000 dünya dilinden, 78'inin edebiyatı ve yazılı kültürü bulunmaktadır.²⁴

Deneyisel incelemeler, yazın dili ile basın dili, söyleşi dili ile hitabet dili, şiir dili ile komut dili arasında çok önemli ayrılıklar bulunduğunu ortaya koymuştur. Bu ayrılıkların ana kaynağı ise, sestir.

2.1.3. Diksiyon (Telaffuz)

Diksiyon sözcüğünün İngilizce sözlükteki karşılığı; "konuşma tarzı, telaffuz" olarak geçmektedir.²⁵ Güzel ve etkili konuşmak üzere seçilen dil malzemesinin doğru seçilmesi ve bunların konuşmaya yardımcı diğer unsurlarla (sesin uyumu, vurgu, ton, tonlama, durak, üslup, jest ve mimikler, tavır vb.) uyumlu bir biçimde kullanabilme sanatına diksiyon denmektedir. Diğer bir ifade ile diksiyon, anlamlı ve alımlı söz söyleme sanatıdır.²⁶ Diksiyon sözü Latincedeki (dictio) ve (distus) sözcüklerinden Fransızcaya (diction) olarak geçmiş, Fransızcadan da dilimize söylendiği gibi alınmıştır. Bu sözcüğün Latince anlamı konuşurken sözcüklerin seçimi, düzeni, aynı zamanda düşünceyi kolaylıkla anlatma tarzı demektir.²⁷ Diksiyonu düzgün olan bir kimse, diğer insanlarla konuşurken kendisini daha rahat ve güvende hisseder. Herhangi bir toplulukta varlığını hissettiren, sözü dinlenen birey olmak ise insanda öz güven duyguları uyandırır. Bu durum insanı mutlu ve huzurlu eder.²⁸

Diksiyon ya da Türkçede kullanılan karşılığı ile telaffuz; harfleri ve heceleri yutmadan, kelimeleri doğru söylemektir. Kelime ve harflerin dinleyici tarafından kolay ve doğru olarak algılanabilmesi için özellikle ünsüz harflerin doğru telaffuz edilmesi gerekir.²⁹ Etkili ve güzel konuşmak için, seslerin doğru çıkarılması çok önemlidir. Ülkemizde seslerin çıkarılış şekli, yörelere göre değişir. Ancak bu tür ağız özelliklerini konuşmamıza yansıtılmamalı, ve güzel konuşmanın temel şartlarından birinin İstanbul ağzı kullanmak olduğu unutulmamalıdır.³⁰ Ana dilini konuşmasını bilmeyen, içinde yaşadığı toplumu tanımayan, kültürel altyapısı yetersiz kişilere, ne kadar güzel veya yakışıklı olurlarsa olsunlar, spikerlik yaptırılmamalıdır.³¹

²⁴ Birol Vural, *Uygulama ve Örneklerle Doğru ve Güzel Konuşma*, İstanbul 2007, s.116.

²⁵ *Redhouse Mini Sözlüğü*; İstanbul 2002, s.49.

²⁶ Yaman, *age.*, s.20.

²⁷ Nüzhet Şenbay, *Söz ve Diksiyon Sanatı*, İstanbul 2003, s.63.

²⁸ Yaman, *age.*, s.25.

²⁹ Giray, *age.*, s.204.

³⁰ Esra Uluç, *Güzel Konuşmak İstiyorum*, İstanbul 2005, s.133.

³¹ Gökçe, *age.*, s.297.

Türkiye’de diksiyon dersleri ilk defa 1937 yılında Musiki Muallim Mektebi’nin tiyatro bölümünde verilmeye başlanmıştır. O yıllarda bu alanda yetişmiş öğretmenler bulunmadığından, ilk öğretmenler de edebiyat ve yabancı dil öğretmenleri olmuş, diksiyon dersleri bir edebi kıraat şeklinde yapılmış, yalnızca bir söyleniş düzeltilmesi ile yetinilmiştir.³² Daha sonraları önce radyo, sonrasında televizyon spikerliği eğitimlerinin başlaması ve buralarda yetişen spikerlerin de başkalarını yetiştirmeleri ile diksiyon eğitimi, sadece tiyatro öğrencilerinin alabileceği bir eğitim olmaktan çıkmış, spiker adayları da bu eğitimlerden yararlanmaya başlamışlardır.

2.1.4. Vurgu

Vurgu konuşma ya da okuma sırasında herhangi bir hece ya da kelimenin diğerlerine göre daha yüksek bir sesle ya da, daha baskılı söylenmesidir. Vurgu, hem heceler hem kelimeler hem de cümle içerisinde görülebilir. Vurgular yerinde yapılmadıkça, doğru, güzel ve etkili konuşulamaz, verilmek istenen anlam verilemez. Yazılışları aynı, anlamları farklı olan kelimeler, vurgu yoluyla ayırt edilebilirler.³³ Vurgudan kasıt, sadece sesin gücü değil, aynı zamanda neyin nasıl söylendiğidir.³⁴ Vurgu, duraklama ve tonlama ile birlikte, söz noktalaması’dır. Kelimenin ardındaki anlam, vurgu ile ortaya çıkar. Yanlış vurgu, anlamı değiştirir, anlaşılmayı güçleştirir. Vurgu, ya ses değişimi ya da durakla gerçekleştirilir.³⁵ Vurgu ve ses değişimlerinin olmadığı konuşmalar, her şey aynı gibi görüldüğünden, sıkıcıdır. Ses tonu değiştirilerek konuşmaya daha çok dikkat çekilebilir. Yalnızca ses tellerini kullanmak yerine diyafram sesi kullanırsa, daha uzun süre ve yorulmadan konuşma imkanı ortaya çıkar.³⁶

Kelimedeki bütün vurguların toplamı tonu, tonların toplamı ise ezgiyi meydana getirir. Almanca ve İngilizce gibi Batı dillerinde vurgular çok belirgin iken Türkçede sözcük vurguları yumuşaktır. Duygusal konuşmaların, coşkulu söylevlerin dışında, vurgular kulağa pek batmaz.³⁷ Yapılışlarına göre; pekiştirme, ahenk, şiddet ve tamlama vurgusu olmak üzere dört çeşit vurgudan bahsedilebilir. Pekiştirme vurgusu, duygu ve düşüncelerin şiddetini ifade eder. Ahenk vurgusu genellikle şiir okumalarında veya tiyatro seslendirmelerinde kullanılır ve konuşmaya duygu katar. Şiddet vurgusu, konuşmaya daha fazla

³² Şenbay, *age.*, s.65.

³³ Yaman, *age.*, s.31.

³⁴ Maviş, *age.*, s.170.

³⁵ Giray, *age.*, s.204-208.

³⁶ George Kops ve Richard Worth, *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*, Melih Üzmez (Çev) İstanbul, s.173

³⁷ Vural, *age.*, s.208.

güç katmak için kullanılır. En belirgin olduğu yerler beğenme, kızma ve üzülmeye ünlemleridir. Tamlama vurgusu ise isim ve sıfat tamlamalarında, tamlayanların vurgulanması yöntemiyle gerçekleştirilir.³⁸

2.1.5. Durak/duraklama

Durak; konuşma sırasında kelimeler arasındaki anlamın gerekli kıldığı ses kesintisidir. Duraklama, konuşma sırasında bir düşünceden başka düşünceye, bir konudan başka konuya geçerken de kullanılır. Durak, konuşurken ton derecelenmesiyle belli edilir.³⁹ Hem konuşurken, hem de bir metni okurken konunun anlaşılabilirliği ve soluksuz kalınmaması için uygun yerlerde duraklama yapmak gerekir. Bu yerler başlangıç ve bitişler nokta ve virgüller belirteç ve bağlaçlar'dır.⁴⁰ Soluksuz ve duraksız bir konuşma, son derece monoton ve anlaşılmaz olur. Konuşma içinde her cümle ve kelime kendi içinde bir anlam bütünlüğü oluşturur. Bunları ifade edebilmek ve birbirinden ayırabilmek için duraklama ve soluma gereklidir. Sadece duraksama yapılan yerlere durak, hem duraklama hem soluma yapılan yerlere de durak ve soluk denir.⁴¹ Durak ve soluk her paragraf arasında, bölüm başlarında ve sonlarında, bölümler arasında, başkasına ait olduğu için tırnak içinde yazılan yazıların başında ve sonunda, soru ve cevaplardan sonra birlikte kullanılır.⁴²

2.1.6. Ton/Tonlama (Entonasyon)

Ton, konuşma sırasında seslerin titreşimlerindeki yükselip alçalma farklarından kaynaklanan perdelenmeye denir.⁴³ Tonlama, bir anlamda değişik ses renkleri kullanarak, konuşmayı bestelemektir. Aynı cümleye uygulanacak değişik tonlamalar, anlamı değiştirebilir.⁴⁴ Tekdüze konuşmak ise, dinleyicinin ilgisini dağıtır.⁴⁵ Tonlama daha çok emir, soru ve ünlem cümlelerinde kullanılır.⁴⁶ Sesin yükselip alçalması bakımından düz, yükselen, alçalan, yükselip alçalarak dalgalanan, alçalıp yükselerek dalgalanan olmak üzere, cümlede 5 çeşit tonlama/entonasyon görülür.⁴⁷ Bunlar yerli yerinde kullanıldığı zaman, anlatımın gücü de o kadar artar.

³⁸ Murat Tunah, *Başarılı ve Güzel Konuşma Sanatı*, İstanbul 2007, s.72.

³⁹ Yaman, *age.*, s.131.

⁴⁰ Giray, *age.*, s.204.

⁴¹ Tunah, *age.*, s.74.

⁴² Vural, *age.*, s.116.

⁴³ Yaman, *age.*, s.30.

⁴⁴ Maviş, *age.*, s.171.

⁴⁵ Giray, *age.*, s.204.

⁴⁶ Tunah, *age.*, s.77.

⁴⁷ Vural, *age.*, s.234.

2.1.7. Yorumlama

Yorum denildiğinde iki farklı kavram akla gelmektedir. Birincisi, mevcut bilgiler üzerine görüş bildirme, ikincisi ise, konuşma sırasında kullanılan beden dili veya mimikler vasıtası ile konuşmanın anlamını güçlendirecek olan hal ve hareketlerdir.

Özellikle haber sunarken tarafsız olmak gerekir. Ancak, tarafsızlık, yorum-suzluk demek değildir. Önce, yazılı metnin ne demek istediği anlaşılmalı, sonra uygun ses tonu ve tempo ile dinleyiciye aktarılmalıdır. Doğru yorum, doğru üslubu getirir.⁴⁸

2.1.8. Üslup

Üslup metnin anlamına uygun bir tempo ve ses tonuyla oluşan okuma tarzıdır. Konuşur gibi sade bir üslup, en makbul tarzıdır.⁴⁹ Bazı radyo ya da televizyon sunucuları haberlerin önemini belirtmek ya da heyecanı arttırmak için, sanki tehlike içinde kalmış gibi nefes nefese ve bağırarak konuşmaktadırlar. Uzun bir konuşmanın tamamının böyle anlatılması durumunda iki büyük sıkınca ortaya çıkmaktadır. Birincisi sürekli bağırarak sunucunun sesinin bir süre sonra kısılması, diğeri ise başı ağrıyan dinleyici/izleyicilerin alıcı cihazlarının sesini kısmaları ya da kanal değiştirmeleridir. En güzel olanı ise “tereyağından kıl çekercesine” insanları rahatsız etmeden etkili, anlaşılabilir bir sunum yapabilmektir.

3. Spikerin Giyimi ve Makyajı Nasıl Olmalıdır?

İletişim alanındaki uzmanların araştırmalarına göre, konuşmacının etkisinin % 55’lik bir kısmı göze hitap eden öğelerle ilgilidir. Spikerin nasıl görüldüğü, yüz ifadesi, jest ve mimikler ile bütünüyle beden hareketleri gözle ilgili öğeleri oluşturmaktadır. Konuşmacının etkisinin % 38’i ise, sese dayanmaktadır. Sesin kulağa yansıyan güvenilirlik, değerlilik gibi özellikleri önem arz etmektedir.⁵⁰ Konuşmacının dış görünüşü kılık kıyafeti güven vermiyor ise dinleyicilerin itirazları, zihinlerinde konuşma başlamadan önce başlamış demektir.⁵¹

Spikerin kılık kıyafetinin izleyiciler üstündeki etkisi çok önemlidir. Bu nedenle spiker iddialı ve gösterişli giysilerden giymemeli, göz almayan renkte

⁴⁸ Giray, *age.*, s.204.

⁴⁹ Giray, *age.*, s.204.

⁵⁰ Yaman, *age.*, s.79.

⁵¹ Cevdet Tellioglu, *Güzel Konuşma Pratiği*, İstanbul 2006, s.118.

giysiler seçmeli, siyah-beyaz gibi aşırı zıt renklerden kaçınmalıdır. Televizyon, kişileri olduğundan toplu gösterir. Bu nedenle bol giysilerden de kaçınmalıdır.⁵² Herhangi bir takı ya da aşırı süslü bir elbise, dinleyicilerin dikkatinin söylenenlerden çok, onlara kaymasını sağlar. Beyaz bir etek ya da bluz, stüdyo ışıkları altında parlarken, mavi renk, kameraya çok daha iyi görünecektir.⁵³ Abartılı saç tuvaletleri ve ağır makyajdan kaçınılması gerekir.⁵⁴ İyi yapılmış bir makyaj, televizyondaki görünüşü olumlu etkiler.

4. Radyo ve Televizyon spikeri arasında fark var mıdır?

Radyo sesin mecrasıdır. Yani radyoda mümkün olduğu kadar her şeyi sesle aktarabilmek gerekir. Modern radyoculukta ses, o kadar önemli hale gelmiştir ki haberi mümkün olduğu kadar doğru verebilmek için, muhabirin rolünü azaltıp, onu sadece bir mikrofon tutucusu haline getirmek eğilimi gözlenmektedir. Radyo haberciliğinde dış ses ya da aktüel ses denilen, muhabirin sesinin dışında kalan sesler çok önemlidir. Gazetede fotoğraf ne ise, radyoda da dış ses odur.⁵⁵

Radyo göze değil, kulağa hitap ettiği için yazılı basında kullanılan karmaşık veya süslü cümlelerden kaçınılmalıdır. Mümkün olduğunca günlük konuşma dili kullanılmalıdır. Bir cümlede birden fazla fikir vermekten kaçınılmalıdır. Radyoda dinleyicinin hayal gücünü kullanmasına yardımcı olmak için yalın ama aynı zamanda renkli ve güçlü betimleme sözcükleri kullanılmalıdır.⁵⁶

Radyonun görselliği, televizyondan ya da sinemadan çok daha güçlüdür. Çünkü dinleyici radyonun hoparlörlerinden yayılan sesi duyduğu anda o sesin imajını kendi kafasında yaratır. Bizi radyoya bağlayan en önemli şey, ses ve ses efektleridir. Bu nedenle sesin özelliklerini bilinçli ve anlamlı kullanmak, radyoda başarının sırrıdır.⁵⁷ Radyo stüdyosunda spiker, önündeki mikrofon ile baş başa kalır. Ne o dinleyicilerini görür, ne de dinleyicileri onu. Konuşmacı televizyonda bulunan, anlatımı tamamlayan jest, mimik, tavır, kılık, kıyafet, görünüş, gibi dinleyicilere sözleriyle birlikte yansıyarak ilgiyi pekiştiren öğelerden yoksundur. Bu nedenle radyoda bütün güç; ses ve konuşma üzerinde toplan-

⁵² Gökçe, *age.*, s.296.

⁵³ Kops ve Worth, *age.*, s.166.

⁵⁴ Gökçe, *age.*, s.296.

⁵⁵ Ragıp Duran, "Radyo Haberinde Ses ve Aktüel Ses Kullanımı", *Radyo ve Radyoculuk*, İstanbul 2005, s.123.

⁵⁶ Eryılmaz, *age.*, s.104.

⁵⁷ Hamza Çakır, *Tüm Yönleriyle Radyo*, Ankara 2005, s.71.

maktadır.⁵⁸ Bazen de radyoda çok başarılı olan konuşmacılar, beden dilini iyi kullanamadıkları için televizyonda aynı başarıyı gösterememektedirler.⁵⁹

Radyo ve televizyonun birçok ortak özelliği vardır. Televizyonun radyodan ayrılan en önemli yönü, kuşkusuz görüntü unsurudur. Başlangıçta radyoculuk prensipleri ve program türlerinden büyük ölçüde yararlanmış olan televizyon, zamanla görüntü unsurunun özelliklerini geliştirerek kendine özgü anlatım biçimlerini ve program türlerini de bulmuştur.⁶⁰

5. Ekran Karşısında Duruş

Duruş, gövde hareketleri, jest ve mimikler kısacası dinleyicinin duygu ve düşüncelerini etkilemek amacıyla güden bütün davranışlar, konuşmanın temel unsurlarıdır. Konuşmanın fiziksel dokusunu jestler, mimikler, ses tonu, vurgulama ve tonlama gibi etkenler oluşturur. Ancak aşırı el kol hareketleri, gereksiz mimikler, çok yüksek sesle konuşmak, bilinçsiz vurgulamalar konuşmayı bozar.⁶¹ Beden dili jest ve mimiklerle gerçekleşir. Yüz kaslarının anlam ifade eden ya da bir anlam için kullanımı sonucu oluşan yüz ifadelerine mimik, baş, el-kol, ayak-bacak hareketlerinin ya da bedenin tümünün kullanımına jest denir.⁶² Jest ve mimikler bazen konuşma dilinin yerini bile alabilmektedir. Yumrukların havaya kaldırılması ile kalabalıkların çoşturulabilmesi, buna en iyi örnektir. Beden dili konuşmayı destekler fakat sürekli ön plana çıkartılmaz.⁶³ Çok aşırıya kaçıldığında izleyenlerin dikkatleri, almaları gereken mesajdan uzaklaşıp, hal ve hareketlere kayar.

Televizyon spikerleri için dikkat edilmesi gereken önemli bir konu da prompter kullanımudur. Prompter cihazı spikerin elinde bir metin olmadan doğrudan kameraya bakarak, sanki izleyicilerle karşılıklı konuşuyormuş gibi haberlerini sunabilmesini sağlar. Ancak bu cihazın spikere çok yakın yerleştirilmesi iki gözün buruna doğru bakmasına yol açarak şaşkınlık görünümü verir. Prompterin, spikerin oturuş pozisyonuna göre sağında, solunda ya da göz seviyesinin altında veya üstünde olması, dışarıya bakıyormuş izlenimi vererek, izleyicinin dikkatinin başka yöne kaymasına neden olur. Tecrübeli bir spiker prompter arızası ihtimaline karşı, elinin altında yazılı bir metin bulundurmalı ya da önünde bulunan bir bilgisayarda metnini hazırda tutmalıdır.

⁵⁸ Şenbay, *age.*, s.61.

⁵⁹ Maviş, *age.*, s.122.

⁶⁰ Gökçe, *age.*, s.42.

⁶¹ Yaman, *age.*, s.17.

⁶² Maviş, *age.*, s.92.

⁶³ Tellioğlu, *age.*, s.90.

6. Spikerlerin Yayın Sırasında Dikkat Etmesi Gerekenler

Spiker, hazırlanmış haber bültenlerini sunumdan önce incelemeli, yabancı sözcüklerin doğru okunuşlarını öğrenmeli, vurgu ve tonlamanın nerede yapılacağına belirlemelidir.

Bir spikerin okuduğu metin hangi tür olursa olsun (haber, magazin, kültür vb.), önemli olan herkesin anlayabileceği şekilde sunabilmesidir. Sunumun bant programlar ya da canlı yayın için yapılması bu durumu değiştirmez.⁶⁴ Aradaki tek fark, band programları için yapılan sunumlarda hata yapılırsa yeniden kaydedilebilir ancak canlı yayında böyle bir imkan yoktur. Çünkü söz ağızdan çıktığı an izleyici tarafından duyulur.

Heyecan doğal bir duygudur fakat spiker ya rahat olmayı ya da rahat görünmeyi başarabilmelidir. Spikerler, yayın sırasında meydana gelebilecek gerek dil sürçmeleri, gerekse teknik hatalardan dolayı izleyiciden özür dilemelidirler. Konuşmada isim, tarih ve yer isimleri geçecekse bunlar ufak bir kağıda not edilmeli, içten davranılarak bunları izleyiciden saklamaya çalışılmamalıdır.⁶⁵ Heyecanın bir başka nedeni bilgi eksikliğidir. Bilgi eksikliği konuya geniş ve yeterli açılardan bakılmasını engeller, düşünceler karmaşık olur. Az okumak kadar az dinlemek de kişiye zarar verir.⁶⁶ Bir başka görüşe göre de sunuş endişesi taşımanın faydalarının olabileceği ileri sürülmektedir; Sahne korkusu vücudun konuşmacıyı konuşmaya hazırlanması için uyarma yoludur. Konuşmacı için durumun önemi ne kadar artarsa, heyecan da o kadar artar. Sunuş endişesi taşımayan bir konuşmacı, hazırlıksız ve dinleyicinin tepkisinden habersiz olma tehlikeleriyle karşı karşıyadır.⁶⁷

Spikerler, röportaj tekniklerini çok iyi bilmelidir. Söyleşi programlarında konuk ile spikerin iletişimi çok önemlidir. Konuk için yabancı olan bu tür ortamlarda, spiker ev sahipliği yapmalı, konuşun, heyecanını giderebilmelidir. Spiker, sıra kendisinde olmasa da programı dikkatle takip etmeli, başka taraflara bakarken veya başka şeylerle ilgilenirken kameralara yakalanmamalıdır.⁶⁸

Mikrofon açıkken çok yakınında nefes alıp verilmesi, dinleyicinin kulağında rüzgar etkisi yapar, ya da kağıt hışırtısı orman yangını sesi verir.⁶⁹ Bu neden-

⁶⁴ www.bursaaci.com/meslekler/meslekler/spiker.htm (Erişim tarihi:26.09.2008).

⁶⁵ Gökçe, *age.*, s.296.

⁶⁶ Esra Uluç, *Güzel Konuşmak İstiyorum*, İstanbul 2005, s.72.

⁶⁷ Robert B. Nelson ve Jennifer Wallick, *Sunuş Yapma*, (Çev:E. Sabri Yarmalı), İstanbul 2002, s.32.

⁶⁸ Gökçe, *age.*, 296.

⁶⁹ Er, *age.*, s.58.

le spiker, mikrofonların özelliklerini iyi bilmeli, hangi mikrofona hangi açı ve mesafeden konuşacağını ayarlayabilmelidir.

Konuşurken, söze çok yüksek sesle başlayıp nefes yetiştirememek yüzünden, ses tonundaki düşmeler, anlatımın değerini kaybettirir. Sözlerin heyecan değeri, bağırlarak verilmeye çalışılmamalıdır. Çünkü ölçsüz bağrılmalar, sesin kasılmasına, çatlaklaşmasına ve nefesin zamanından önce tükenmesine yol açar.⁷⁰

Radyo ya da televizyon sunumlarında dinleyici ya da seyirci ile karşı karşıya olunmadığından, yanlış anlamaya neden olabilecek söz ve davranışlardan kaçınılmalıdır. Dinleyici ya da izleyicilerin soru sorma imkanı olmadığı bilincinde olarak, onların seviyelerine uygun açık ve anlaşılır bir dil kullanılmalıdır.⁷¹ Spikerlerin yaptığı konuşmalar genellikle bilgi verme amaçlıdır, çünkü dinleyiciler çoğu zaman cevap verme imkanına sahip değillerdir. Amacın bilgi vermek olduğu durumlarda en sade dil, bilim dilidir. Çünkü bu dil en keskin ve anlaşılır bir dil olup, tamamen delillere dayanılarak oluşturulmaktadır.⁷² Burada bilim dilinden kasıt sade bir dil olup, hedef kitlenin anlamayacağı bilimsel sözcük ve ifadeler olarak anlaşılmalıdır.

Konuşma hızının iyi ayarlanması son derece önemlidir. Çünkü çok hızlı konuşulduğunda, dinleyici konuşmayı anlamlandıramayacaktır. Çok yavaş konuşulduğunda ise dinleyici sıkılacak ve başka konuları düşünmeye başlayacaktır.⁷³

Sunucunun enerjik görünmesi, canlı konuşması dinleyiciler üzerinde olumlu bir etki yapacak, dikkatleri uyanık tutacaktır. Spikerin uyuyacakmış gibi sunması durumunda ise kimse dinlemek istemeyecektir.⁷⁴ Spikerin bir an önce bitse de kurtulsam diye içinden geçirdiği konuşmalar, yüzüne yansıtacağından bu durum izleyicide rahatsızlık yaratacaktır.

Spiker yayın sırasında yanlış okumamak için, metinleri önceden gözden geçirerek olumsuz sözcüklerin altını çizmeli, yabancı kelimelerin yanlarına Türkçe okunuşlarını yazmalı, üç haneden daha fazla olan rakamlar yazı ile de yazmalıdır.

⁷⁰ Yaman, *age.*, s.22.

⁷¹ Ali Kaya, *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*, Konya 2004, s.118.

⁷² Bess Sondel, *Everyday Speech*, New York 1965, s.39.

⁷³ Tunali, *age.*, s.104.

⁷⁴ Uluç, *age.*, s.65.

7. Spiker Olmak İsteyenler ya da Spiker Olanlar Neler Yapmalı?

Spiker olmak isteyenler, seslerini eğitmeli, konuşma tekniklerindeki zayıf yönlerini güçlendirmeğe çalışmalıdır.⁷⁵

Spikerler tercihen yüksek öğrenimli, Türkçeyi ve yabancı dili bilen, genel kültürü zengin, iletişimi kuvvetli, haberciliği ve röportaj tekniklerini bilen, dürüst, çalışkan kimseler olmalıdır.

Spiker, yasadışı olaylara karışmamış ve hüküm giymemiş olmalıdır. Bu durum spikerlerin okuduklarına ya da söylediklerine güvenilmesini sağlayacak önemli bir husustur.

Spiker, kişilik sahibi olmalı, izleyiciyi tanımalı ve onlarla yüz yüze bir ilişki içindeymiş gibi doğal konuşabilmelidir.

Spikerler, hem ev sahibi hem de konuk durumunda bulduklarının bilincinde olmalı, bu nedenle içten davranmalı, izleyicilerin güven ve sevgisini kazanmağa çalışmalıdırlar.

Çalışma saatleri (çok erken ve çok geç saatler, bayram ve hafta sonu tatilleri) patron ve yöneticilerle canlı yayınlar, halk arasında fazlaca tanınmanın getirdiği rahatsızlıklar, spikerlik mesleğinin zor yanları olarak görülebilir. Spikerlerin bu hayat tarzına uyum sağlayabilmeleri gerekir.

Spikerlerin mesleğin imkanları elverdiği ölçüde düzenli bir hayata sahip olmaları, uyku düzenlerine dikkat etmeleri, içki ve sigara içmemeleri, asitli ve çok soğuk içeceklerden uzak durmaları gerekmektedir. Bu şartları yerine getirmeleri, onların sağlıklı kalmalarını, görevlerini layıkıyla yerine getirmelerini ve ekran karşısında izleyicilerine dinç gözükmelerini sağlayacaktır.

SONUÇ

Bu çalışmada, bir spikerin hangi niteliklere sahip olması gerektiği incelenmiş ve bu bilgiler ışığında, spikerliğin ciddi bir iş olduğu, herkesin spiker olmayacağı ve olmaması gerektiği sonucuna varılmıştır. Türkiye'deki özel radyo ve televizyon kanallarında spikerlik mesleğini icra edenlerin çoğunun, gereken niteliklere uymadığı, eğitim almadıkları, daha da önemlisi, böyle bir ihtiyaç hissetmedikleri anlaşılmaktadır. Spikerlik eğitimi olmayan mankenlerin, dansözlerin, şarkıcı ve türkücülerin program sunmaları, hatta konuşmaktan aciz bazı insanlara talk show diye tabir edilen programlar yaptırılması, milletimizin

⁷⁵ Gökçe, *age.*, s.294.

dili ve kültürü açısından son derece sakıncalı görülmektedir. Bu bakımdan düşünülduğünde, bu tür insanlar ekrana çıkartılacaksa şarkıcılar şarkı söylemeleri için, dansözler dansetmeleri için, mankenler kıyafetleri sergilemek için, spikerler de bunlarla ya da başka konularla ilgili haberleri sunmak için ekrana, yani izleyici karşısına çıkartılmalılar. Bunu sağlamak için en kısa zamanda gerekli yasal düzenlemeler yapılmalı ve en kısa sürede uygulamaya geçirilmelidir.

Spikerliğin ilk şartı nitelikli bir sese sahip olmaktır. Bu ise yaratılıştan gelen bir özelliktir, insanların sonradan kazanabileceği bir şey değildir. Bu nedenle uzman kişiler tarafından sesi uygun bulunmayan kişiler üzülmemeli, bunun yerine, yayıncılığın diğer alanları olan haber toplama ve yazma, kameramanlık, yapımcılık, yönetmenlik ve daha saymakla bitmeyecek gibi görünen diğer alanlarda kendilerini yetiştirmelidirler. Bir de sesi çok iyi olduğu halde, konuşması bozuk olan kişiler bulunmaktadır. Bu tür insanların eğitim alarak ve çalışarak spiker olma ihtimalleri vardır. Önemli olan iyi bir kulağa sahip olmaları, aldıkları eğitimden sonra, doğru olan ile olmayana duyup fark edebilecek ve kendi kendilerine düzeltebilecek seviyeye gelmeleridir.

Spikerlik eğitimindeki çok ciddi konulardan biri spikerlik eğitimi ile güzel konuşma eğitimlerinin birbirine karıştırılmasıdır. Piyasada toplum karşısında güzel konuşmayı, patronların nasıl etkileneceğini, uzun uzun anlatan birçok kitap bulunmakta, aynı zamanda bu kitapların yazarları tarafından eğitim seminerleri verilmektedir. Spikerlik eğitimi sadece kitaptan okunanlar ile veya 30-130 kişiye verilen seminerler ile olacak bir iş değildir. Bu eğitim, az sayıda öğrenci (5-10 kişi) ile öğretmenin karşılıklı olmasını gerektirir. Öğrenciler öğretmen tarafından seçilmiş metinleri okurken, öğretmen de yanlışları düzeltir. Bu arada dinleyici/mikrofon veya seyirci/kamera karşısında nasıl davranılması gerektiği de anlatılabilir. Bir yerde verilen eğitim bu şartlara uymuyorsa, bilinmelidir ki bu eğitim olması gereken spikerlik eğitimi değildir.

Ülkemizde spikerlik eğitiminin en ciddi verildiği kurumlardan bir tanesi TRT'dir (Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu). Bu kurum maalesef sadece kendi seçmiş olduğu spiker adaylarına eğitim vermektedir. Bu kurum dışında, yine bu kurumdan emekli olmuş spikerlerin eğitim verdikleri özel kurslar bulunmaktadır. Bunların yanı sıra bazı üniversitelerde spikerlik, ders olarak okutulmakta, halk eğitim merkezleri tarafından kurslar açılmakta ya da özel kuruluşlar tarafından kısa süreli eğitim seminerleri sonunda sertifika verilmektedir. Burada en önemli olan husus ise, bu dersleri kimlerin, hangi eğitimleri sonucunda verdikleridir. Çünkü bu kursların bir kısmında 10-15 senelik tecrübeli spiker olduğunu iddia eden, fakat kendi diksiyon hatalarının bile farkında ol-

mayan insanlar ders verirken, bir kısmında spikerlik eğitimini Türk dili veya Türkçe dersi zanneden öğretmenler ders vermekte, bazılarında ise spikerlik eğitimi yeterli olmayan tiyatrocular bu işi yapmaya çalışmaktadır. Bu nedenlerle spiker olmak isteyen veya konuşmasını düzeltmek isteyen kişilerin, boş yere vakitlerini ve paralarını kaybetmemeleri için ilk önce kurs öğretmenlerinin konu ile ilgili eğitim ve tecrübelerini öğrenmelerinde yarar bulunmaktadır. ©

KAYNAKLAR

- AZİZ, Aysel, *Radyo Yayıncılığı*, Nobel Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ÇAKIR, Hamza, *Tüm Yönleriyle Radyo*, Siyasal Kitabevi, Ankara, 2005.
- ÇETİNOĞLU, Nejat, *Radyo Bilgisi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Yayınları No:23, İstanbul, 2007.
- DURAN, Ragıp, "Radyo Haberinde Ses ve Aktüel Ses Kullanımı", *Radyo ve Radyoculuk*, IPS, İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.
- ER, Sırrı, *Konuşmak Sanattır*, Nesil Yayınları, İstanbul, 2004.
- ERDAMAR, Bengül, *Radyo Programcılığı*, Der Yayınları, İstanbul, 1992.
- ERYILMAZ, Ertuğrul, "Radyonun Dili", *Radyo ve Radyoculuk*, IPS, İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.
- GİRAY, Ülkü, "Radyo için Sunuculuk ve Spikerlik", *Radyo ve Radyoculuk*, IPS, İletişim Vakfı Yayınları, İstanbul, 2005.
- GOLDEN DİCTIONARY, Milliyet Yayınları, 1990.
- GÖKÇE, Gürol, *Televizyon Program Yapımcılığı ve Yönetmenliği*, Der Yayınları, İstanbul, 1997.
- GÜLİZAR, Jülide, "Radyo Ve Televizyon Haberlerinde Dilin Kullanımı", www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster, (Erişim Tarihi: 26.09.2008).
- KAYA, Ali, *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*, Eğitim Kitabevi Yayını, Konya, 2004.
- KOPS George ve WORTH Richard, *Etkili ve Güzel Konuşma Sanatı*, Melih Üzmez (Çev) Gün Yayıncılık, İstanbul.
- MAAÇ, Cahit, "Konuşma Sanatı", http://www.diksiyonegitimi.org/viewpage.php?page_id=2 (Erişim tarihi:26.09.2008).
- MAVIŞ, Adil, *Söz Söyleme ve İnsanları Etkileme Sanatı*, Hayat Yayınları, İstanbul, 2006.
- NELSON, B. Robert ve WALLICK, Jennifer, *Sunuş Yapma*, Hayat Yayınları, (Çev:E. Sabri Yarmalı), İstanbul, 2002.
- POMEROY, Ralph S, *Speaking From Experience*, Harper and Row Publishers, New York, 1977.
- REDHOUSE MİNİ SÖZLÜĞÜ, SEV Matbaacılık ve Yayıncılık, İstanbul, 2002.
- SONDEL, Bess, *Everyday Speech*, Barnes and Noble, New York, 1965.
- Spikerlik Mesleğinin Gerektirdiği Özellikler, www.bursaaci.com/meslekler/meslekler/spiker.htm (Erişim tarihi:26.09.2008).
- ŞENBAY, Nüzhet, *Söz ve Diksiyon Sanatı*, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2003.
- TAŞER, Suat, *Konuşma Eğitimi*, Papirüs Yayınevi, İstanbul, 2000.
- TELLİOĞLU, Cevdet, *Güzel Konuşma Pratiği*, Timaş Yayınları, İstanbul, 2006.
- THE GOLDEN DİCTIONARY, Milliyet Yayınları, 1990.

- TUNALI, Murat, *Başarılı ve Güzel Konuşma Sanatı*, Yakamoz Yayınları, İstanbul, 2007.
- ULUÇ, Esra, *Güzel Konuşmak İstiyorum*, Carpe Diem Kitap, İstanbul, 2005.
- VURAL, Birol, *Uygulama ve Örneklerle Doğru ve Güzel Konuşma*, Hayat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- YAMAN, Ertuğrul, *Konuşma Sanatı*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2001.